

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 20. marca 1878.

O b s e g: Lefeldtova nova mašina smetanica, ki smetano kar naravnost iz mleka spod krave loči. — Koliko naj se živini, posebno goveji, daje solí? — Kako drevesa, ki nočejo roditi, rodovitna napraviti. — Turki pred Dunajem leta 1529. (Dalje.) — Z globočine morjá. (Dal.) — Književstvo slovansko. — Dr. Vošnjak in Dežman v državnem zboru. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Lefeldtova nova mašina smetanica, ki smetano kar naravnost iz mleka spod krave loči.

Gospod Lefeldt v Schöningenu na Bunsviskem je nedavno iznašel mašino s tako imenovano sredobežno močjó (Centrifugalkraft), katera smetano naravnost iz mleka spod krave (aus frisch gemolkener Milch) loči; nemški so imenuje „Aufrahm-Maschine“, mi naj jo imenujemo smetanico.

Ta mašina smetano iz mleka spod krave že ob pol ure loči. Kakor g. Wanderley v časniku „Wiener landw. Zeitung“ poroča, je ta mašina že vpeljana v 12 sirarijah v severni Nemčiji, in podoba je, kakor g. Ad. Trientl v časniku družbe kmetijske Insbruške piše, da si bodo v kratkem času vse velike sirarske družbe, ki so v stanu mašine imeti, katere goni ali voda, ali živina ali sopar, omislile to sredobežno (centrifugalno) smetanico.

Kakor pa g. Trientl nima upanja, da bi navadne sirarije na Tirolskem koj vpeljati mogle Lefeldtovo smetanico, tako tudi mi nimamo upanja, da bi naše sirarije na Gorenškem, Goriškem in drugje, si kmalu omislile to novo, čeravno zelo koristno mašino, ker je predraga, pa se tudi ne dá povsod lahko vpeljati.

Cena tej mašini pri V. Lefeldtu in Lentschu je četverna: ene, za 50 litrov mleka, ki se v eni minuti 1200krat zavrtijo, so po 400 gold., — druge po 600 gold. za 100 litrov mleka, ki se v eni minuti 850krat zavrtijo, — mašina tretje cene po 1200 gold. za 200 litrov, ki se v eni minuti 750krat zavrtí, — in najdraža po 1500 gold. za 300 litrov mleka, ki se v eni minuti 670krat zavrtí.

Naprave te mašine ne bomo popisovali zato, ker bi se njena sestava brez narisane ne razumela. Vendar naj tudi naše sirarske družbe zvedó, da je taka mašina na svetu, ker utegne to, kar danes še ni, biti mogoče v poznejih letih. Korist mašine je vsakako velika, ker po dosedanjih skušnjah ni nobenega stroja, ki bi to mašino prekosil o dobivanji smetane iz mleka in napravljanji surovega masla (putra).

Mleko koj izpod krave še toplo se vlije v mašino, katera mora pozimi v zakurjenem bramu biti, kjer se izmetovanje vrši. Smetana se gosta iz mašine potem dobi, iz te smetane napravljeno surovo maslo pa

je tako izvrstno dobro, da res ni mogoče boljšega napraviti. Brž ko ne se bode posrečilo še tudi to, da se bo dalo iz smetane kar naravnost surovo maslo narediti s tem, da se smetana pomeša z vročo vodo in potem zopet mašina v delo (v centrifugo) sproži. Masla bi se moglo potem narediti veliko več, in pa tako dobrega, da se bolje po nobeni drugi poti napraviti ne dá.

Gosp. A. Trientl svojim Tirolskim sirarskim družbam priporoča, da bi tam, kjer morejo mašino z močjo vode (5—8 konjske moči) goniti, vsaj v prevdarek vzele, ali bi jim ne kazalo omisliti si eno tacih mašin ali pa še bolje dveh zaradi tega, da sirarstvo ne zaostane, ako se ena mašina kaj pokvari.

Koliko naj se živini, posebno goveji, daje solí?

Na to vprašanje, ki nam je došlo iz Savinske doline na Štajarskem, odgovorimo očitno po našem listu, ker utegne tudi drugim živinorejcem v koristen poduk za to biti, ker, če tudi smo že večkrat o tem govorili pa tudi drugi časniki, vendar mnogi naši živinorejci še zmirom ne vedó, kaj je prava mera, to je, da ni preveč, a tudi premalo ne.

Predno pa do tega pridemo, koliko naj se živini daje solí, pogledjmo v obče korist solí za živinsko krmo.

Ni prav ne, če misliš, da sol dela kar naravnost mesó živini; al gotovo je, da brez nje ti živina rada oboleha in tudi pogine, ž njo pa se dobro počuti in zdrava ohrani. Pred nekoliko leti je neki kmetovalec, da se prepriča, kaj dela sol pri živini, si izbral čedo ovác, ki je hodila na nekako močvirno pašo in je bila vajena solí. Odbere si 10 ovác iz čede, pa jim ne daje navadne solí, in to skušnjo rabi cele tri leta z naslednim izidom: prvo leto mu jih petero pogine za pljučnimi metljaji; od vse druge čede, v kateri je bilo 450 ovác, ki so dobivale solí, pa poginejo samo štiri; — v drugem letu mu jih je zopet 7 od 10 poginilo, katerim ni solí dajal; od čede, katera je štela 364 glav, je poginilo pa le 5 ovác; nekoliko pozneje so pocrkale še one 3 za drisko; — tretje leto je bilo pa jako močvirno, on je odločil 16 ovác, da ne bodo solí dobivale. In glejte, pocepale so mu vse od prve do zadnje še v tem letu za pljučno gnjilobo in metljaji.

M. Garriot, veljaven živinorejec na Francoskem, trdi, da krave, ki dobivajo dan na dan solí, imajo